

Uitdelers en ontvangers

Ds. M. van Pelt

Schriftlezing: 1 Korinthe 4

Inleiding

Uitdelers en ontvangers. Het geheim van het diaconaat vindt zijn wortels in het geheim van God dat door het evangelie openbaar geworden is: Jezus is Messias! Dat geheim moet in trouw uitgedeeld worden. Wie kennis krijgt aan die openbaring zal alles wat hij aan kennis en goederen bezit, zien als ontvangen genade. Die genade maakt mededeelzaam.

Schriftlezing en aanwijzingen voor de liturgie.

Schriftlezing	I Korinthe 4
Psalmen	123:1 en 2, 92:2 en 7, 89:1,7 en 12, 86:5, 6 en 8, 73:13 en 14
Gezangen	268:2, 266:1 en 2, 314:1, 2 en 3, 316:3, 4 en 5, 361:1 en 2

Tekst en context

De eerste brief aan de gemeente van Korinthe liegt er niet om. Er worden nogal wat moeilijke thema's aan de orde gesteld. Tenminste gevoelige thema's. Paulus gaat die gevoeligheden niet uit de weg. De gemeente trouwens ook niet, want de brief van Paulus is het antwoord op een brief van de gemeente aan Paulus met daarin een aantal concrete vragen (7:1). Een veelvoud aan onderwerpen passeert de revue: tweedracht (1:10-17; 3:1-9); hoogmoed (4:6-21); hoerij (5:1-13; 6:12-20); het huwelijksleven (7); het eten van offervlees (8;10); de positie van slaven en vrouwen (7; 11); de viering van het avondmaal (10; 11); de gaven van de Geest (12-14) en de opstanding der doden (15). Deze verscheidenheid aan onderwerpen kan het beste begrepen worden als zij gezien wordt tegen de achtergrond van de opkomende gnostiek die zijn invloed op de gemeente begon te krijgen. Hierbij moet vooral gedacht worden aan de scherpe tegenstelling tussen de hemelse, geestelijke wereld enerzijds en de aardse, stoffelijke werkelijkheid anderzijds. Het gaat er daarbij voor de mens om via gnosis (kennis als inzicht) de lage aardse werkelijkheid te overstijgen en deel te krijgen aan de hogere geestelijke wereld. Deze filosofische stroming werd gemengd met christelijke elementen, waardoor er een mix ontstond, die de vermeende tegenstelling tussen materie en geest met een christelijke saus overgoot. Eén van de negatieve consequenties van deze gedachtegang is een geringschatting van de relatie tot de medemens. Zelfs van die tot medechristenen. De nadruk op de 'kennis als inzicht' die men persoonlijk had ontvangen en de bijzondere ervaringen die daarmee verbonden waren, leidden tot een hoogmoedige houding (1:10-17; 3:1-9; 4:6-21; 8:1) en een individualistische vroomheid, waardoor men weinig oog had voor de opbouw van de gemeente (8; 10:23,24; 14:4,12) en voor de nood (11:22) en betekenis (12:21) van de ander. Het is vooral deze geest waartegen Paulus zich verzet. Het gaat hem om de eenheid van denken, waarbij bijeengehouden moet worden wat bij elkaar hoort. Het gaat hem om wijsheid (1 en 2) en eenheid van denken (4), van gemeente (3), van ethiek (5,6,8) van seksen (7), van gaven (12,13,14) en bezit (16).

Uitgangspunt voor de verkondiging

I Korinthe 4:1	"Alzo houde ons een ieder mens, als dienaars van Christus, en uitdelers der verborgenheden Gods"
I Korinthe 4:7	"Want wie onderscheidt u? En wat hebt gij, dat gij niet hebt ontvangen? En zo gij het ook ontvangen hebt, wat roemt gij alsof gij het niet ontvangen had?"

Exegetische opmerkingen

Paulus keert zich in hoofdstuk vier vooral tegen de hoogmoedige houding van de Korintiërs. Die hoogmoed resulteert o.a. in individualisme in de gemeente. Woorden die die hoogmoed duiden zijn:

- (3) van ulieden geoordeeld worde.
- (6) opgeblazen worden tegen de ander.
- (7) wat roemt gij alsof gij het niet ontvangen had.
- (18) doch sommigen zijn opgeblazen.
- (19) niet de woorden dergenen die opgeblazen zijn.

Hoofdstuk vier valt in twee delen uitéén:

Vers 1-16 niet in hoogmoed oordelen:

- vers 1-5 er is slechts één Rechter
- vers 6-13 er is geen reden voor hoogmoed
- vers 14-16 vermaning in liefde

Vers 17-21 persoonlijke mededelingen:

- vers 17-19 plan voor bezoek
- vers 20 Het koninkrijk Gods is gelegen in kracht
- vers 21 met de roede of in liefde en zachtmoedigheid?

Vers 1: “Alzo”: vat het voorgaande in hoofdstuk 3 samen omtrent hoe men tegen ambtsdragers behoort aan te kijken. Men moet ze niet verheffen tot partijleiders: “Ik ben van Apollos”. Evenmin moet men ze verachten, ze zijn apostelen van Jezus Christus.

“dienaars van Christus”: Als de gemeente van Christus is, zal ze de dienaren, die Christus zendt, ontvangen in hun hoedanigheid en hen als mensen niet verheffen noch verachten.

“uitdelers”: Grieks “oikónomos”: rentmeester, beheerder, dikwijls een slaaf, die door zijn meester aangesteld was om zijn goederen te beheren en om daarvan uit te delen.

“der verborgenheid Gods”: Grieks “mysterion”. De apostelen delen het mysterie uit. Welk mysterie? Dit betekent bij Paulus in het algemeen: wat vroeger verborgen was, maar nu geopenbaard is geworden, vgl. I Korinthe 2:7; Romeinen 15:25; Efeziërs 3:4 en volgende. Het middelpunt hiervan is het werk van Christus: de schatten van Gods genade en de weldaden van het heil. De Messias is gekomen! Van die boodschap zijn de apostelen de uitdelers.

Vers 2: “getrouw”: Na het ‘wat’ geeft Paulus ook het ‘hoe’ aan. Het uitdelen moet met trouwheid gepaard gaan. Trouw heeft te maken met volhouden en zelfopoffering. Van de rentmeesters of uitdelers werd dus gevraagd hun werk onafgebroken en met opoffering van eigenbelang ten bate van de zaak van de meester te doen. De Korintiërs vragen ‘wijsheid’ naar menselijke snit, Paulus geeft aan dat God veeleer naar ‘trouw’ vraagt.

Vers 7: “want”: legt verbinding met het vorige, namelijk waarom men niet opgeblazen mocht zijn.

“wie onderscheidt u”: Er volgen nu twee retorische vragen. “Wat onderscheidt jullie, oordelende Korintheërs, van de anderen? De hoogmoed in Korinthe was ontstaan uit het feit dat ze inderdaad veel ontvangen hadden. Allereerst hun intellectuele gaven (1:4) en vervolgens ook hun geestelijke gaven (12-14). Maar van dat alles geldt: het is van God gekregen. Vgl. 1:30.

“en wat hebt gij, dat gij niet hebt ontvangen”: Er valt niet te roemen op gekregen goed. Het zou beter zijn dat hun leven in overeenstemming zou zijn met de genade. De ethiek wint het van het intellectuele in het christelijke leven. Waar komt dat roemen toch vandaan, als al hun rijkdom niets anders is dan geschonken genade? De Korintheërs meten zich een elitaire houding aan, waarbij de gedachte post heeft gevat dat hun gaven en bezit resultaat zijn van waardigheid, kennis en inzicht. Kortom: ze

hebben last van superioriteitsgevoelens. De retorische vragen hebben tot doel de Korintiërs tot inzicht te brengen hoe onterecht deze superioriteitsgevoelens zijn. Alles wat ze bezitten is enkel en alleen te danken aan de genade.

Aanwijzingen voor de verkondiging

Scopus van de tekst

Vers 1 Apostelen zijn als getrouwe dienaars van Christus *uitdelers* van het geheim dat openbaar geworden is: de Messias is gekomen.

Vers 7 Alles wat je hebt, is *ontvangen* uit genade. Dat ontnemt alle grond aan superioriteitsgevoelens.

Scopus van de preek

Uitdelers en ontvangers. Het geheim van het diaconaat vindt zijn wortels in het geheim van God dat door het evangelie openbaar geworden is: Jezus is Messias! Dat geheim moet in trouw uitgedeeld worden. Wie kennis krijgt aan die openbaring zal alles wat hij aan kennis en goederen bezit, zien als ontvangen genade. Die genade maakt mededeelzaam.

Opbouw van de preek

Het is in de praktijk van het zendingswerk altijd zoeken naar het juiste evenwicht tussen getuigenis en diaconaat. Sommigen zetten alle kaarten op de verkondiging van het evangelie. Want dat redt zielen voor de eeuwigheid. Anderen benadrukken dat het evangelie juist wil dat we mensen in hun concrete aardse bestaan redden van de dood: het gaat om voedsel, medische zorg en onderwijs. Zó worden mensen gered! Je kunt op die manier de prediking van het evangelie gemakkelijk uitspelen tegen diaconaat en andersom. Het gaat er in de praktijk van het zendingswerk om die twee juist bij elkaar te houden. H. Berkhof zegt daarover: "Het getuigenis zonder diaconaat blijft leeg; zoals de diaconia zonder getuigenis stom blijft". Er blijkt een diepe verbondenheid tussen getuigenis en daad. De één kan niet zonder de ander.

Het is ongelijkmatig verdeeld in de wereld. Waar mensen van de eerste wereld verzwelgen in overvloed, creperen mensen die behoren tot de derde wereld in hun tekort. De één weet niet te kiezen uit de overvloed aan producten die hem aangeboden wordt, de ander weet niet hoe hij het geld bij elkaar moet schrapen om zijn kinderen naar school te krijgen. De één leeft temidden van de (luxe) problemen die de geavanceerde medische wetenschap heeft voortgebracht, de ander weet niet hoe hij simpele medicijnen kan bemachtigen voor zijn kind met tyfus.

Het is niet alleen ongelijk verdeeld, het is ook onrechtvaardig verdeeld. Het eerste is objectief, het tweede is meer een waardeoordeel. Onrecht sluit namelijk ons menselijk handelen in. Dat het zo ongelijk verdeeld is, hangt samen met ethiek. Ons menselijk handelen is nooit waardevrij. Hoe wij aankijken tegen bezit, ontwikkelingen in economie, maatschappij en onderwijs heeft heel veel te maken met onze eigen rol daarin. Hoe zijn we eraan gekomen? Langs welke weg hebben we ontdekkingen gedaan? Welke rol speelt onze manier van denken bij ontwikkelingen in techniek? En hoe hebben wij ons die manier van denken aangeleerd? Achter al die vragen gaat de vraag schuil: 'Hoe kijken wij tegen de mens aan?' 'Hoe is onze antropologie?' Wie daarop een christelijk antwoord wil geven, moet zijn oor te luisteren leggen aan de Schrift. Luisteren wij naar I Korinthe 4 vers 7: "Want wie onderscheidt u? En wat hebt gij dat gij niet hebt ontvangen? En zo gij het ook ontvangen hebt, wat roemt gij, alsof gij het niet ontvangen had?"

Allereerst de historie: in Korinthe is men wat iets geworden dankzij zichzelf. Men heeft kennis gekregen aan de hogere spirituele werkelijkheid via de filosofische stroming van

de gnostiek. Dat hebben ze gemixt met het evangelie. Ze zijn intellectueel begaafd, vinden ze zelf. Ze voelen zich superieur aan de rest. Tevens hebben ze economische voorspoed beleefd. Ze zijn rijk geworden. Ze zitten er warmpjes bij. Ze zijn bevoorrechte mensen. Dat heeft hen hoogmoedig gemaakt. Ze denken namelijk dat ze al hun voorrechten aan zichzelf te danken hebben. Hún inzicht, hún inzet, hún bezit heeft hen tot deze positie gebracht. Ze zijn wat met zichzelf geworden.

Paulus reageert zeer kritisch, ironisch, bijna sarcastisch op het zelfbeeld van de Korintiërs (vers 8 en 10). Maar hij schrijft niet zonder hart: "Ik schrijf deze dingen niet om u te beschamen, maar als mijn lieve kinderen vermaan ik u" (vers 14) en "Wat wilt jij? Zal ik met de roede tot u komen, of in liefde en in de geest der zachtmoedigheid?" (vers 21).

Paulus verliest dus de liefde niet, als hij terechtwijst. Wat is nu die terechtwijzing? Kort gezegd dit: wie vergeet dat hij alles wat hij bezit, slechts ontvangen heeft, matigt zich roem aan buiten de maat. Alles wat we hebben, is door God gegeven. In ons is geen enkele grond waarop wij ons superieur ten opzichte van anderen zouden voelen. Het is allemaal slechts ontvangen.

Laten we dat nu eens toepassen op onze westerse wereld:

We hebben kennis. Ontzaglijk veel kennis. De wetenschap en technologie hebben een grote vlucht genomen. We hebben kenniscentra. Zeker als je dat vergelijkt met derdewereldlanden zie je veel verschillen. We noemen dat voorsprongen, want de rest 'loopt achter'. En intussen voelen we ons behoorlijk superieur.

We hebben grote economische voorspoed. Het gaat wat op en neer, maar als je gewoon het Bruto Nationaal Product bekijkt, zie je enorme verschillen. Vergelijk het inkomen van een gemiddelde Nederlander met bijvoorbeeld het gemiddelde inkomen van een Andesbewoner in Latijns-Amerika. De eerste kiest te kust en te keur in een consumptiemaatschappij, terwijl de tweede met een inkomen van twee dollar per dag niet weet hoe hij zijn kinderen te eten moet geven. Waar komen die verschillen vandaan? Heimelijk denken we in het westen dat het vooral aan onze werkvijver, onze wijze van planning, onze intelligentie ligt. En intussen voelen we ons behoorlijk superieur.

We hebben een kerkelijke historie. Ruim 400 jaar protestantisme. Er is gereformeerde theologie bedreven. Er zijn universiteiten, ze beschikken over enorme bibliotheken. We hebben kilometers boeken. Er zijn kerkelijke bestuurscentra. We houden seminars, conferenties, we hebben opleidingscentra. We zijn heel ver gevorderd in de theologische reflectie op de dingen die we geloven. Veel derdewereld landen hebben zo'n kerkhistorie niet. Sommigen kerken bestaan daar nog maar 40 jaar. "Ze staan nog in hun kinderschoenen", noemen we dat. Terwijl wij al zeer volwassen zijn. En intussen voelen we ons behoorlijk superieur.

Wat zou Paulus daarvan zeggen? "Alrede zijt gij verzadigd, alrede zijt gij rijk geworden" (vers 8) en "Wat hebt gij dat gij niet hebt ontvangen". Er is geen reden ons te verheffen. Alles wat we hebben, ontvingen we uit genade. Zouden we er niet eens wat van willen delen met anderen? Genade maakt immers gunnend. Aan het begin van het hoofdstuk spreekt Paulus over de taak van de ambtsdragers. Hij noemt ze 'uitdelers van de verborgenheid Gods'. Dat is een mooie uitdrukking om hun taak van de evangelieverkondiging te omschrijven. Het geheim van God is openbaar geworden in Jezus Christus. Hij redt de mens uit zijn verlorenheid. Door de kracht van de Geest brengt hij de mens tot zijn bestemming. Er is goed nieuws temidden van veel verwarring. Dat goede nieuws mag worden uitgedeeld. Zo zijn niet alleen ambtsdragers uitdelers, zo zijn wij allen uitdelers van dit Godsgeheim.

Maar dat uitdelen blijft niet beperkt tot een geestelijke boodschap. Dat uitdelen krijgt ook concrete vormen. Christus deelde het brood, bevrijdde overspeligen, redde een bruiloftsfeest door water in wijn te veranderen, beschermde zijn discipelen tegen natuurgeweld van een storm op het meer en genas velen van allerlei kwalen. Jezus' zorg omvat het gehele leven, de hele mens. Het omvat het hart en de hand, de ziel en het lichaam, de geest en de materie. Die horen als een eenheid bij elkaar.

Een Koninkrijk Gods dat alleen in woorden gelegen is, kent geen kracht (vers 20). Een anonieme kracht kent misschien wel daadkracht, maar heeft geen zeggenschap. Ze spreekt niet. Ze getuigt niet. Ze blijft stom. Ze blijft anoniem.

Weest daarom zowel uitdelers van de verborgenheid Gods als uitdelers van alles wat God u materieel geschonken heeft. We ontvingen beide uit genade uit Zijn hand. Zouden we ze beide niet als getrouwe dienaars van Christus uitdelen aan een wereld in nood? Zodat opnieuw waar wordt dat het Koninkrijk van God niet gelegen is in woorden, maar in kracht!